

گل بی منت بارون
۱۵۹۴۲۳۵

گل بی منتِ بارون

تفسیری از شخصیت و شاعرانگی حسین پناهی

غلامعلی الهی

دکتر داود کیانی

(عضو هیات علمی، مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی)

نشر آناپنا

سرشناسه: الهی، غلامعلی، ۱۳۴۶
 عنوان و نام پدیدآور: گل بی منت بارون: تفسیری از شخصیت و شاعرانگی حسین پناهی/
 غلامعلی الهی، داود کیانی.
 مشخصات نشر: تهران: انتشارات آناپنا، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
 شابک: ۵-۲۰-۷۳۹۴-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: پناهی، حسین، ۱۳۳۵ - ۱۳۸۳ -- نقد و تفسیر
 موضوع: شاعران ایرانی -- قرن ۱۴ -- نقد و تفسیر
 شناسه افزوده: کیانی، داود، ۱۳۴۹
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ی۸۳ ۷۵/ن/PIR۷۹۹۲
 رده بندی دیویی: ۸۱۶/۶۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۳۵۷۸۰

نشر آناپنا

گل بی منت بارون

تفسیری از شخصیت و شاعرانگی حسین پناهی

غلامعلی الهی

داود کیانی

طراح جلد: ایراسم خانیقی

صفحه آرا: یاسر زاهدی

شمارگان: ۱۲۰۰ جلد

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۴

چاپ دوم: بهار ۱۳۹۷

چاپ: پردیس دانش

شابک: ۵-۲۰-۷۳۹۴-۶۰۰-۹۷۸

پانزده هزار تومان

همه ی حقوق برای ناشر محفوظ است!

نشانی: تهران/خیابان آزادی/ابتدای خوش شمالی/پلاک ۹/طبقه ۱/واحد ۵

تلفن: ۶۶۴۳۳۱۳۱ / ۰۹۲۱۳۲۵۲۸۵۸

ایمیل: anapananashr@gmail.com

اینستاگرام: @anapanabook

وبسایت: www.anapana.ir

فهرست مطالب

فصل اول

۱۳

پیش در آزمون سخت

فصل دوم

۴۳

آوای در کوه

فصل سوم

۵۷

تم اندیشه، سرگردانی و دل‌نگ‌ها پناهی

فصل چهارم

۶۹

تأملی بر آثار فرزانه‌ی دیوانه

پیش گفتار

پناهی در جامعه‌ی ما دو جور طرفدار دارد یک دسته که شناختشان از پناهی در عرصه‌ی سینما و تئاتر و تلویزیون است، دسته‌ی دیگر و از جمله اصحاب فکر و اندیشه و فلسفه، شیفته و حتی سردرگم اندیشه‌ی اویند. هر دو دسته گریزی منتظر رازی هستند، اطوار، دیالوگ‌ها، نوشته‌ها و آثار به جای مانده از وی یک نوع گنگی خاصی در درون خود دارند.

چرا راز چرا... ستیزه‌ی حسین پناهی و کشمکش‌های او با خودش و گلایه‌ها، رافضی‌ها بر سر چه بود؟ دل آزرده‌ی او از همه‌ی جهان آیا دلایلی هم داشت؟ بعد نامرعی شخصیت حسین پناهی تا چه میزان برای جستجوگران و دوستان از اسکار شده است؟ او در کدام زمانه سیر می‌نمود و کدام ناسازگاری و مدفع ابرسته می‌نمود.

شناخت تمامی تجربه‌ها، شعرا، و سراندیشه‌ی او کاری بس دشوار است، سخن او تمام و کمال در کتابت نمانده و شاید هم نخواهد شد. فریاد او فریادی مستانه نیست، بلکه راسر تأمل فیلسوفانه است. چه چیزی در وجود او گاهی به سکوتش می‌کشاند و گاهی زیاده‌والله و نه بالله سر می‌دهد، در هر صورت به تقدیر و مکتوب انجمن او می‌دهد.

به گمان ما او نه خودش را در برابر خالقش قرار داده و نه مانند نیچه باور به جهان هیچ داشت که در آن می‌چرخیم و می‌چرخیم، چرخیم، چرخیم، جست و خیزهای فراوان او در سر درآوردن از اینهمه راز و یافتن جواب همه‌ی پرسش‌هایش بر جنون‌اش افزود و دل افگارش کرد. آیا با خود توانست از سر آشتی درآید؟ در رگ‌های سکوت و تنهایی او اندیشه‌های هولناک گذشت و تب و تاب فرو نشسته‌اش همچنان هم ادامه دارد.

همانطور که حافظ شیراز سرانجام گفته بود

"که کس نگشود و نگشاید به حکمت این معما را."

این کتاب به منزله‌ی نگاهی نقادانه و یا ستایش‌گرایانه از آثار پناهی نیست، بلکه ما هم مثل شما می‌خواهیم خود را کامیاب و اگر نشد آشفته کنیم، وقتی

از یک دریای بیکران و شاید هولناک قطره‌ای برداری و بنوشی می‌توانی ادعا کنی کامیاب شده و یا بُهتی سودمند نصیبت گردیده است.

ما به عنوان یک خواننده‌ی عادی شعر پناهی دست به خودکار بردیم... اظهار تأمل برانگیز ما از سر دانش ما نبوده، بلکه قلم و اندیشه‌ی پناهی ما را به این سمت و سو سوق داد، به خاطر عشق و علاقه‌ای که به او داریم و دینی که او بر گردن ما دارد و باید این دین را ادا کنیم در این راه از خالق بی‌همتا مدد جسته‌ایم.

باید اذعان نمود که کهگلویه و بویراحمد را با قلّه‌ی سر به فلک کشیده‌ی ما، آبسارهای معروف، چشمه بلقیس چرام، آریوبرزن مبارز و مخازن یروکربوری نفست و گاز گچساران در ایران نباید شناخت بلکه باید با اندیشه‌ی برگ و فلسوف دیوانه‌اش پناهی، شناخت.

در اینجا موارد نقل همه‌ی ابیات یک شعر را ضروری ندانستیم، هم به جهت اینکه از حجم صفحات کتاب کاسته باشیم و قصد دیگر، انتقال محتوای شعر به خواننده است که تا حد زیادی این کار صورت گرفته است، ضمن اینکه علاقه‌مندان به شعر معمولاً مجموعه‌ی اشعار وی را در اختیار دارند. همانطور که گفتیم ما از سنت ادبی هستیم و نه دانش ادیبانه‌ای دارا هستیم، این نوشته نگاه پرسشگرانه ما به راه‌ی از مکتوبات پناهی است که در حد فهم ناچیز ما بوده، چرا که در این اندیشه، پناهی را در بیست جلد کتاب قطور هم نمی‌توان جای داد. از هجده‌ی هفتاد به خود استقبال می‌کنیم و مطمئن هستیم یکی از طرق یاد گرفتن همین است، خرسندیم که اندک شجاعتی به دست آوردیم که در این باب قسم بزنیم هر چند پر از لغزش و خطا. این کتاب اشاره‌ای به فضای زندگی پناهی و به طور مشخص به پناهی شاعر اختصاص یافته و نه پناهی بازیگر و کارگردان و سیاستمدار، تقریباً از همه‌ی کتاب‌های شعر شاعر، مطالبی در این کتاب وجود دارند. اگر بایی ناخواسته به تکلف کشانده شده‌ایم بزرگوارانه ما را ببخشایید، متأسفانه پیگیری زمانی سروده‌های پناهی و به تبع آن سیر اندیشه‌ی او از نظر زمانی به دلیل اینکه آثار وی به موقع چاپ نشده‌اند، امکان پذیر نبود.

کتاب از چهار فصل تشکیل شده است؛ فصل اول، یک تجزیه و تحلیل گسترده‌ی روانشناسانه از شخصیت پناهی است که در همه‌ی ابعاد مرگ، زندگی، دانش، حیرت و بسیاری مسائل پرداخته شده است. در فصل دوم،

به فضای روستای محل زندگی وی و تأثیرات آن فضا بر ذهن و جان او پرداخته شده است، فضای روستای ساکن و آرام با همه‌ی اتفاقات زیبا و تلخی که پناهی گذرانده و اکنون او آنها را در انبان داشت. فصل سوم، به سرگردانی و دلتنگی‌های پناهی و رنجهایی که در زندگی متفکرانه‌اش کشیده و نیز آگاهی‌هایی که او به آنها دست یافته و سؤالات بی‌پاسخی که جوابهایش را در کشکولها دنبال می‌کرده، می‌پردازد. در فصل چهارم، به صورت نمونه به بخشهایی از آثار آن فرزانه مرد تاریخ پرداخته شده است.

ازم به ذکر است تمامی مطالب نوشته شده در کتاب ممکن است از دید خواننده سیر یکنواختی را رعایت نکرده باشد که آن هم به دلیل اندیشه‌ی پرلاطم و پرخروش پناهی است که نویسندگان نیز از هر موضوعی بدون پیش‌مقدمه به آن پرداخته‌اند. در آخر، کتاب از هر نظر خالی از اشکال و عیب نیست. سیر تاریخی نویسندگان، صاحب‌نظران لازم است نکات مورد توجه را پیشنهاد نماید. آیدمه اصلاح گردد. همچنین از همکاری‌های صمیمانه جناب آقای سید صاحب‌نظر و همسر ایشان سرکار خانم آنا پناهی دختر زنده‌یاد حسین پناهی در چاپ و اصلاحات کتاب قدردانی می‌گردد.

غلامعلی الهی

دکتر داود کیانی